

LAUREACI NAGRODY
HONOROWEJ
TPPW 1918-1919
„DOBOSZ POWSTANIA
WIELKOPOLSKIEGO „
ROK 2013

Roman Chwaliszewski

- historyk, regionalista, popularyzator dziejów powstania w północnej Wielkopolsce . Były nauczyciel i pracownik Muzeum Okręgowego w Pile. Obecnie kierownik pilskiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu. Zajmując się m. in. dziejami Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, opracował scenariusz i informator wystawy czasowej w Muzeum Okręgowym w Pile: „Powstanie Wielkopolskie na ziemiach województwa pilskiego”(1978).

Autor i współautor wielu publikacji m.in. : „Powstańcze boje o Wysoką” (1988), „Polski czyn niepodległościowy i Powstańcy Wielkopolscy w Pile 1918-1919” (1999), „Piła podczas Powstania Wielkopolskiego” (2000), „Powrót orła. Powstanie Wielkopolskie na Ziemi Pilskiej” (2008), „W trosce o pamięć. 15 lat Koła Nr 9 TPPW w Pile 1994-2005” (2010), „Zrekonstruowany pomnik Powstańców Wielkopolskich w Wysokiej” w „Kronice Wielkopolskiej”, „Ppor Jan Stosin. Powstańca Wielkopolski 1918-1919 z Glesna” (2010).

Inicjator nadania Szkole Podstawowej w Wyrzysku imienia Powstańców Wielkopolskich (1976). Współpracował przy rekonstrukcji pomnika Powstańców Wielkopolskich w Wysokiej (1996) oraz pomnika czterech nieznanymi powstańców w Mirosławiu Ujskim gm. Ujście. Był współinicjatorem i autorem tekstów tablic pamiątkowych poświęconych pamięci uczestników Powstania Wielkopolskiego:

w Pile, przy ul. Bydgoskiej/Al. Powstańców Wlkp. - powstańcom więzionym i zmarłym z ran w Pile (1999), na Dworcu Piła Główna – wskrzesicielom niepodległej Polski (2003), przy ulicy Śródmiejskiej – członkom Polskiej Rady Ludowej w Pile, w Wysokiej, na budynku Gimnazjum – powstańcom uczestniczącym w walkach o Wysoką oraz ks. Filipowi Hoffmannowi

przewodniczącemu Polskiej Rady Ludowej w Wysokiej (2009), przy strzelnicy Bractwa Kurkowego na tzw. „Walochówce” - braciom kurkowym i innym uczestnikom powstańczego zrywu (2009). W roku obchodów 95. rocznicy Powstania Wielkopolskiego jest ponadto autorem okolicznościowej publikacji: „Powstańcy Wielkopolscy na terenie powiatu pilskiego” oraz szkicu pt: „Kapitan Teofil Spychała – powstaniec wielkopolski i poeta z Liszkowa”. Popularyzował również Powstanie Wielkopolskie poprzez uczestnictwo w kilkudziesięciu audycjach radiowych i telewizyjnych, wystąpienia rocznicowe przy miejscach pamięci oraz wykłady, prelekcje i spotkania środowiskowe, zwłaszcza na terenie szkół i w towarzystwach regionalnych.

Śp. Dr Ludwik Józef Gomolec

- historyk, regionalista, filozof, działacz społeczny, nauczyciel w wielu liceach ogólnokształcących i dyrektor Zaocznego Studium i Liceum dla Pracujących w Poznaniu.

Ludwik Gomolec jest wzorem regionalisty, zaangażowanego poszukiwacza i zbieracza materiałów, dokumentów związanych z dziejami Wielkopolski.

Popularyzator regionalnej historii. Zgromadził ogromny materiał źródłowy z różnych dziedzin historii Wielkopolski m.in. historii oświaty, dziejów miast, martyrologii Wielkopolan, biografistyki, historii sportu i etnografii.

Był ponadto autorem wielu opracowań i publikacji o charakterze popularno-naukowym oraz inicjatorem ich upowszechniania w szkołach. Opracował również szereg katalogów, przewodników i artykułów okazjonalnych.

Szczególnym zainteresowaniem obejmował dzieje Powstania Wielkopolskiego 1918-1919.

W latach swojej największej aktywności zorganizował i kierował Komisją Historyczną Zarządu Okręgowego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Poznaniu. Współpracował również z Towarzystwem Miłośników Miasta Poznania, Towarzystwem Turystyczno – Krajoznawczym i Polskim Towarzystwem Historycznym.

Współpraca ta pozwoliła L. Gomolcowi na upowszechnienie i publikowanie opracowań związanych z dziejami Wielkopolski, a zwłaszcza z Powstaniem Wielkopolskim 1918/1919 roku.

Przez lata systematycznie powiększał zbiór wspomnień żyjących wówczas powstańców, gromadząc je w utworzonym przy Komisji Historycznej ZBoWiD archiwum. Jest autorem publikacji między innymi na następujące tematy:

- Przeciw pruskiemu zaborcy. Wspomnienia i listy uczestników Powstania Wielkopolskiego (wspólnie z B. Polakiem)
- Na froncie północnym Powstania Wielkopolskiego, wybór wspomnień powstańców
- Materiały archiwalne do dziejów Powstania Wielkopolskiego

- Strajki szkolne w Poznańskim w 1901-1907 r.

Były również opracowania dotyczące przebiegu Powstania Wielkopolskiego w poszczególnych regionach Wielkopolski. W swoich artykułach poruszał tematykę o szczególnym znaczeniu dla historyków, a mianowicie:

- Czy Powstanie Wielkopolskie 1918/1919 było przygotowane?
- Ilu stanęło do walki i kim byli walczący ?
- Organizacje młodzieżowe w okresie przygotowań do Powstania Wielkopolskiego 1918/1919.

Ulubioną przez niego dziedziną twórczości była biografistyka, m.in. biogramy jego pióra ukazały się drukiem po jego śmierci w „Słowniku biograficznym powstańców wielkopolskich” 2002 r.. Materiały źródłowe zebrane przez Ludwika Gomołca służyły niejednokrotnie kolejnym badaczom i autorom książek o Powstaniu Wielkopolskim.

Statuetkę Dobosza odbierać będą synowie Przemysław i Chrystian.

Prof. zw. dr hab. Stanisław Sierpowski

- historyk, uczeń prof. Antoniego Czubińskiego, pełnił na Uniwersytecie Poznańskim im. Adama Mickiewicza między innymi stanowisko prorektora (1985-1987) i kierownika Zakładu Archiwistyki w Instytucie Historii. Pełnił również funkcje dyrektora Biblioteki Kórnickiej PAN. Obecnie jest członkiem licznych stowarzyszeń i rad naukowych np. pełni funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Nauk Historycznych PAN, przewodniczącego Komisji Stosunków Międzynarodowych KNH PAN, członkiem rady naukowej Biblioteki Narodowej.

Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 300 publikacji dotyczących historii XX wieku. Jest autorem opracowań nt. Ligi Narodów, Włoch, Niemiec i Polski w okresie międzywojennym oraz metodycznych z zakresu pracy archiwalnej.

Dużo miejsca w swojej pracy poświęcił historii Wielkopolski. Był autorem i redaktorem monografii regionalnych m.in.: Gostynia, Kobyлина, Leszna, Rawicza, Wrześni i Wyrzyska, w których pisze o udziale mieszkańców danych miejscowości w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919 roku.

W swoich pracach związanych z dziejami Powstania Wielkopolskiego akcentuje masowy charakter powstania i jego znaczenie dla odrodzonej Ojczyzny – II Rzeczypospolitej.

Wśród innych opracowań o Powstaniu Wielkopolskim na szczególną uwagę zasługuje przygotowane pod jego redakcją dzieło pt: „Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Katalog źródeł i materiałów” - wydane przez ZG TPPW. Książka jest niezwykle cennym informatorem dla badaczy dziejów powstania, pracowników naukowych i muzealników, także studentów i nauczycieli. Z inicjatywy S. Sierpowskiego „Katalog źródeł i materiałów” posiada także swoją wersję elektroniczną.

Ponadto wymienić należy publikacje na następujące tematy:

- Aspekty międzynarodowe Powstania Wielkopolskiego 1918-1919

- Wielkopolski epizod Komisji Międzysojusznicej w 1919 roku
- O Powstaniu Wielkopolskim nie tylko rocznicowo (refleksje o jego znaczeniu)
- Materiały z Konferencji Popularno- naukowej Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno – Spożywczego w Szreniawie n.t.: „Wieś w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919 r.”.

Prof. Stanisław Sierpowski jest znanym uczestnikiem wielu konferencji naukowych i cieszącym się dużym uznaniem popularyzatorem historii Wielkopolski.

Archiwum Państwowe w Poznaniu

- Archiwum Państwowe w Poznaniu cieszy się dużym uznaniem społecznym. Z jego zbiorów korzystają historycy, regionaliści i rodziny uczestników Powstania Wielkopolskiego. Pracownicy archiwum służą radą i pomocą osobom zainteresowanym poszukiwaniem określonych dokumentów.

W ostatnich latach Archiwum wykonało prace związane z określeniem szczegółowej listy obiektów podlegających digitalizacji, znajdujących się w jednostkach archiwalnych przechowywanych w Archiwum Państwowym w Poznaniu, w jego oddziałach zamiejscowych w Gnieźnie, Koninie i Pile oraz w Archiwum Akt Nowych i Archiwach Państwowych w Bydgoszczy, Katowicach, Kaliszu, Lesznie i Zielonej Górze.

Archiwum Państwowe w Poznaniu dla uczczenia chlubnej karty w dziejach naszego narodu, przygotowało w 2007 r. projekt zdigitalizowania i zamieszczenia w Internecie materiałów archiwalnych związanych z Powstaniem Wielkopolskim 1918-1919. Jest on systematycznie realizowany od marca 2008 roku. Przy wsparciu dyrekcji, pracowników Archiwum Państwowego w Kaliszu i Lesznie oraz Starostwa Powiatowego w Lesznie przygotowano i wydano w formie elektronicznej, na płycie CD „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego w południowo - zachodniej Wielkopolsce ze zbiorów Archiwum Państwowego w Kaliszu, Lesznie i Archiwum Państwowego w Poznaniu” (2008). Cyfryzacją objęto jednostki archiwalne pochodzące z kilkunastu następujących zespołów: Starostwo Powiatowe w Gostyniu, Kościanie, Lesznie, Rawiczu, Śmiglu, Zbiór druków ulotnych, - Jerzy Zielonka – spuścizna (dziennikarz „Panoramy Leszczyńskiej”), - Akta miasta Gostyń, -Zbiór fotografii, Akta miasta Krzywiń, Akta miasta Miejska Górka, Akta miasta Leszno, Akta miasta Osieczna, Akta miasta Rawicz, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację w Lesznie. Realizując powyższy projekt, z zasobu Archiwum Państwowego w Kaliszu cyfryzacją

objęto jednostki archiwalne pochodzące z kilkunastu następujących zespołów: Starostwa Powiatowego w Kaliszu, Kępnie, Koźminie, Krotoszynie, Odolanowie, Ostrowie Wielkopolskim, Ostrzeszowie, Pleszewie, Krotoszyn Północ, Akta miast: Kępna, Krotoszyna, Ostrzeszowa, Pleszewa, Sulmierzyc, Zdun, akta Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Kaliszu.

Z kolei ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu, zamieszczono w formie elektronicznej dokumenty znajdujące się w jednostkach archiwalnych pochodzących z następujących zespołów : Związek Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu, Służba Bezpieczeństwa SS w Rzeszy – Poznań, Urząd Wojewódzki Poznański (1919-1939), Starostwo Powiatowe w Jarocinie, Starostwo Powiatowe w Ostrowie Wielkopolskim, Starostwo Powiatowe w Ostrzeszowie, Komisariat do Spraw Likwidacji Niemieckiej w Poznaniu, Związek Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu, Inspekcja budowlana w Jarocinie, Inspekcja budowlana w Kępnie, Inspekcja budowlana w Krotoszynie, Towarzystwo Powstańców i Wojaków w Ostrowie Wlkp., Zarząd Okręgowy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Poznaniu

Dzięki nawiązanej współpracy z Ostrowskim Towarzystwem Genealogicznym oraz z Urzędem Miejskim w Ostrowie Wielkopolskim zdołano zrealizować zadanie związane z przygotowaniem i wydaniem w formie elektronicznej „Źródeł do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu”.

W rezultacie wcześniej nawiązanej współpracy z władzami Miasta i Gminy Pobiedziska przygotowano i wydano w formie elektronicznej opracowanie pt: „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Pobiedziskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu, Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu oraz zbiorów prywatnych”.

Z zasobu Archiwum Państwowego w Poznaniu, cyfryzacją objęto kilkanaście jednostek archiwalnych przechowywanych w zespołach „Akta miasta Poznania”, „Dowództwo Okręgu Generalnego w Poznaniu”, „Starostwo Grodzkie m. Poznania”, „Związek Powstańców Wielkopolskich” oraz „Związek Bojowników o Walkę i Demokrację w Poznaniu”. Z kolei ze zbiorów Biblioteki Głównej UAM w Poznaniu zamieszczono w formie elektronicznej „Kronikę Miasta Pobiedziska z okresu Powstania Wielkopolskiego 1918/19” oraz pieśni powstańcze. Bardzo cennym uzupełnieniem powyższych materiałów są fotografie oraz dokumenty osobiste powstańców ze zbiorów prywatnych Stanisława Krygiera i Tadeusza Panowicza. Oprócz źródłowych materiałów

archiwalnych, zamieszczono listę powstańców urodzonych i żyjących na Ziemi Pobiedzkiej.

Zdigitalizowane materiały zostały udostępnione szerokiej rzeszy użytkowników, dzięki wydaniu płyty CD oraz poprzez zamieszczeniu na stronie internetowej WBC. Archiwum Państwowe w Poznaniu wspólnie z Towarzystwem Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 podjęło i zakończyło prace, w związku ze znikaniem z krajobrazu cmentarnego mogił powstańczych, nad przygotowaniem publikacji: „Mogiły Powstańców Wielkopolskich poległych i zmarłych w czasie walk powstańczych 1918/1919”(Poznań 2002). Powyższa publikacja ożywiła badania w tym zakresie.

Archiwum Państwowe w Poznaniu wspólnie z Towarzystwem Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 podejmuje realizację szerszego projektu obejmującego zdigitalizowanie pozostałych materiałów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych związanych z udziałem Wielkopolan w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919.

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Powstanie i tradycje Uniwersytetu Poznańskiego są związane ze zwycięskim czynem niepodległościowym Wielkopolan 1918-1919 roku.

Uniwersytet przez wszystkie lata pielęgnował swoją tradycję, stając się jednocześnie w kraju głównym ośrodkiem naukowym podejmującym prace badawcze oraz popularyzatorskie dotyczące wiedzy i tradycji związanej z Powstaniem Wielkopolskim.

Szczególną zasługą poznańskiej uczelni jest wychowanie znaczącej grupy historyków, zainteresowanych problematyką Powstania Wielkopolskiego.

Tematyka ta podejmowana była w wielu pracach magisterskich, doktorskich i innych.

Absolwenci historii w swoich środowiskach pracy stali się zaangażowanymi regionalistami, popularyzatorami dziejów czynu niepodległościowego Wielkopolan.

Ważną rolę w tej dziedzinie spełnili pracownicy naukowcy UAM. Byli oni inicjatorami systematycznych badań oraz dokumentowania historii Powstania Wielkopolskiego. Dzięki nim powstało wiele opracowań i znaczących monografii o Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919, zapewniających temu czynowi pamięć i właściwe miejsce w historiografii polskiej.

Do pierwszych badaczy Powstania Wielkopolskiego i autorów wielu publikacji należeli m.in.: prof. prof. Zdzisław Grot, Antoni Czubiński, Stanisław Kubiak, Benon Miśkiewicz.

Rozpoczęta w tej dziedzinie działalność była kontynuowana przez młodsze pokolenie historyków.

Spośród profesorskiego grona historyków UAM ośmiu zostało indywidualnie laureatami Nagrody Honorowej TPPW „Dobosz Powstania Wielkopolskiego”.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza był ponadto organizatorem i współorganizatorem szeregu konferencji naukowych dotyczących genezy, przebiegu i znaczenia zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego dla odrodzonej Ojczyzny – II Rzeczypospolitej.

Aktywnie uczestniczył również w organizacji obchodów rocznicowych Powstania Wielkopolskiego. Między innymi Przewodniczącym Społecznego Komitetu Obchodów 40. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego w roku 1958 był ówczesny Rektor Alfons Klafkowski. W roku tym obchody objęły cały kraj.

Uniwersytet Poznański kontuuje tradycje swoich poprzedników, twórców rozwijając prace naukowe młodych historyków i aktywnie uczestnicząc w popularyzowaniu wiedzy i tradycji związanej z Powstaniem Wielkopolskim 1918-1919.